

О.В. Бервено, Г.В. Стадник

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

Проаналізовано особливості фахової підготовки сучасних економістів-міжнародників у відповідності до вимог ринку праці та сучасних новітніх тенденцій. Обґрунтовано важливу роль формування крос культурних, комунікативних та цифрових компетентностей й креативних навичок для ефективної реалізації майбутніх фахівців на ринку праці. Розглянуто особливості підготовки економістів-міжнародників за освітньо-професійною програмою. Доведено необхідність застосування інтегральних і практикоорієнтованих підходів та новітніх освітніх технологій задля ефективної підготовки економістів-міжнародників до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: освітньо-професійна програма, креативні здібності, компетентнісний підхід, кроскультурна компонента.

Постановка проблеми

В сучасному світі питання якості освіти набувають все більшої актуальності, стають пріоритетними в забезпеченні ефективних підвалин розвитку національних економік. Якісна система освіти забезпечує формування особистості та професіонала, підготовлених до життя і праці у ХХІ столітті; збереження і продовження національних культурно-історичних традицій; виховання широкого світогляду і культури; розвиток творчих здібностей, самостійності наукового пізнання та способів самореалізації; формування трудової мотивації, активної громадянської позиції; навички побудови соціальних відносин; гуманістичне, екологічне, етичне та естетичне виховання. Освіта є унікальним механізмом передачі і засвоєння наукових знань, соціального і професійного досвіду, тому якість і структура професійного потенціалу випускників ЗВО є важливим об'єктом державної політики та суспільної турботи. Для країн з трансформаційною економікою особливо гостро стоять питання про економічне зростання, формування національних конкурентних переваг, розширення міжнародних зв'язків та ефективну участь в глобальному економічному просторі. На цій основі актуалізується потреба в якісній підготовці фахівців для економічної галузі, особливо за тими освітніми програмами (спеціалізаціями), що мають вирішальне значення в інноваційному розвитку національних економік та їх ефективної інтеграції в систему світогосподарських зв'язків.

Сьогодні якість підготовки фахівця визначається його готовністю до ефективної професійної діяльності, здатністю адаптуватися до швидко мінливих і невизначених умов сучасного світу, володінням професійними навичками, а також умінням використовувати

отримані знання при вирішенні професійних завдань. Саме такі завдання покликана виконувати освітньо-професійна підготовка фахівців-економістів за різноманітними освітніми програмами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичні та практичні аспекти освітньої підготовки фахівців економічної спеціальності в ЗВО є предметом чисельних досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців. Перш за все, слід відзначити українських науковців, що взяли участь у розробці стандартів вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» (бакалаврський та магістерський рівні) [18;19]: Назарову Г., Черняк О., Антонюк Л., Бажала Ю., Вахітова В., Жданову Л., Козюка В., Мельник Л., Переву П., Роскладку А., Шаульську Л.

В роботі українського економіста Сисоєва О. [16] ретельно проаналізовано основні наукові здобутки дослідників щодо професійної підготовки фахівців для економічної галузі. В своєму дослідженні Гайдученко Ю. [3] аналізує Концепцію розвитку економічної освіти в Україні та особливості освітнього процесу підготовки економістів на прикладі окремого ЗВО.

В монографічному дослідженні Загородньої А. [6] представлено компаративний аналіз особливостей підготовки економістів в ЗВО України та Польщі. Особливості підготовки економістів в зарубіжних вишах також розглянуто в роботах Наугольнікової О. [13], Беньковської Н. [1], Дзюби Г. [4], Найдьонові А. В. [12]. В сучасних дослідженнях особливостей підготовки фахівців до майбутньої трудової діяльності значну увагу приділено різноманітним аспектам економічної освіти. Так, українська дослідниця Підлісничка Н. [15] розглядає особливості математичної підготовки сучасних економістів.

Наявність значної кількості освітніх програм зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» передбачає суттєву специфікацію фахової підготовки економістів з різними напрямками спеціалізації. Зокрема специфіці підготовки фахівців в галузі зовнішньоекономічної діяльності присвячено наукове дослідження Максимчук Л. [7]. Значну увагу науковці приділяють дослідженню особливостей формування окремих компетентностей фахівців з міжнародної економіки. Зокрема, проблемам розвитку мовних компетентностей присвячено праці Мельничук І. [11], Матвієнко О. та Кобелевої О. [9], Смирнкової О. [17] та багатьох інших. Осадчий В. [14] досліджує особливості формування цифрових компетентностей, зокрема навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Однак процес постійного вдосконалення фахової підготовки здобувачів вищої освіти потребує постійного пошуку нових засобів, методів та інструментів вдосконалення освітнього процесу, а, відповідно, й наукових досліджень цієї проблеми.

Метою статті є аналіз особливостей, тенденцій, компетентностей та нового інструментарію у підготовці майбутніх економістів-міжнародників до ефективної трудової діяльності.

Виклад основного матеріалу

Особливості підготовки сучасних фахівців в галузі міжнародної економіки визначаються трьома головними обставинами:

- станом та головними трендами розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин;
- головними потребами та детермінантами розвитку сучасного ринку праці й особливостями працевлаштування на локальних ринках праці;
- особливостями глобальних бізнес-стратегій та тенденціями диверсифікації бізнесу.

Зупинимося на цих обставинах докладніше. Перш за все необхідно визначитися з майбутньою сферою працевлаштування економістів-міжнародників. Сучасний бізнес стає міжнародним за своїм визначенням. Навіть малі підприємства та фірми, які реалізують свої бізнес-проекти на внутрішньому ринку, стикають з вимогою часу щодо необхідності нарощування власних міжнародних зв'язків, зокрема імпорту технологій, сировини, матеріалів та обладнання, залучення іноземних фахівців для консультаційної, консалтингової діяльності, інвестування, підготовки та інших видів робіт. Сучасні підприємства все більше орієнтовані на складання договорів з іноземними партнерами, на розширення можливостей збуту за рахунок зовнішніх ринків тощо.

Одночасно економічні процеси в середині окремої країни все в більшій мірі визначаються глобальними тенденціями, тиск зовнішнього середовища на

внутрішню економіку стає більш потужним та різноманітним. Все вище перераховане актуалізує потребу в фахівцях, здатних до швидкого та адекватного реагування на зміни, які в світовому бізнес-просторі ХХІ століття характеризуються особливим динамізмом. Зміни стають сутнісним проявом сучасних глобальних трансформацій, що володіють мультиплікаційним ефектом, тому передбачають постійну адаптацію економічних стратегій різних рівнів до швидкоплинної реальності.

До чотирьох основних напрямів працевлаштування економістів-міжнародників можна віднести:

1) міжнародні установи та організації, тобто ті міжнародні структури, які в ХХІ столітті перетворюються в провідних акторів міжнародних економічних відносин та, безумовно, потребують фахівців з глибоким рівнем розуміння специфіки міжнародної економічної діяльності. Цей сегмент працевлаштування є досить обмеженим, так як більша частка персоналу набирається саме в країнах базування організацій. Однак при розширенні, а такий динамізм формування філій та представництв притаманний значній частці міжнародних організацій, для потреб окремих відділень персонал переважно набирається в країні розміщення;

2) міжнародні корпорації та інші структури міжнародного бізнесу, представництва іноземних підприємств та ТНК в країні. Український ринок активно заповнюється іноземними господарюючими суб'єктами, які також потребують фахівців, які зможуть забезпечити ефективне поєднання глибокого знання реалій вітчизняної економіки з розумінням специфіки міжнародного бізнесу;

3) вітчизняні бізнес-структури, що активно розвивають та розширюють міжнародні зв'язки. Сучасний підприємницький сектор, безумовно, є зацікавленим в фахівцях в сфері міжнародної економіки та бізнесу, які б могли би здійснювати ефективний супровід їх зовнішньоекономічної діяльності, сприяти розширенню зовнішньоекономічних контактів;

4) органи державної влади та державні установи, які здійснюють міжнародні зв'язки та міжнародну діяльність. Вони є також зацікавленими в фахівцях в сфері міжнародної економіки.

Сьогодні все більше успіх стратегій різноманітних господарюючих суб'єктів визначається навичками передбачати можливі зміни, знаходити та використовувати адекватні механізми реагування на них, видобувати з «нової реальності» найбільші вигоди. Ефективність такого реагування в значній мірі залежить від глибини проникнення в «нову реальність», вміння аналізувати та узагальнювати сучасні тенденції, робити випереджальні кроки.

Безумовно, без глибоких системних знань сучасних світогосподарських тенденцій та новітніх трендів розвитку неважко й «заблукати» в сучасній еко-

номіці, що глобалізується. Навпаки, наявність системних знань щодо механізмів світогосподарського розвитку, обізнаність в його особливостях та перспективах, надають фахівцю, що володіє ними, визначені переваги.

Виходячи з положень Стандарту вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» [18, с. 5] головною метою освітньої діяльності за даним напрямом є підготовка висококваліфікованих професіоналів з економіки, які володіють сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і прикладними навичками, здатних розв'язувати складні дослідницькі, інноваційні й управлінські задачі та проблеми функціонування економічних систем різного рівня.

Реалізація цієї мети потребує розвитку відповідних загальних та фахових компетентностей та отримання відповідних до них результатів навчання. Перелік, зміст та логічну послідовність дисциплін та інших видів навчальної діяльності, необхідних для набуття відповідних компетентностей, ЗВО може визначати самостійно. Також освітні заклади мають можливість розширювати перелік необхідних компетентностей та результатів навчання у відповідності до специфіки окремих освітніх програм.

Безумовно, здобуття вищої освіти передбачає формування низки загальних компетентностей, що відповідають процесу становлення розвиненої особистості та громадянина, однак в нашому дослідженні ми вважаємо за необхідно зупинитися на особливостях формування фахових компетентностей, відповідних завданням освітньої програми «Міжнародна економіка».

У сучасний період компетентнісний підхід є найважливішим фактором забезпечення якості вищої освіти. Його поява є результатом об'єктивних історичних процесів, що відбувалися в суспільстві. Навчальні результати і компетенції відповідно Дублінським дескрипторам ґрунтуються на елементах: 1) знання і розуміння; 2) застосування знань і розуміння; 3) судження; 4) комунікативні навички; 5) здатність до самостійного навчання [22]. Ці дескриптори для ступенів і кваліфікацій є універсальним інструментом для опису кваліфікованих вимог для всіх циклів вищої освіти.

Розвиток компетенцій є тривалим процесом і здійснюється в ході освітньої, соціально-професійної діяльності та самоосвіти. Компетенції формуються комплексно, в процесі всіх форм і видів діяльності здобувача освіти. Компетентнісний підхід спрямований на посилення особистісного орієнтованого характеру навчання та активізацію самостійної роботи студентів, посилення практико-орієнтованої спрямованості освітнього процесу, визначення результатів освіти як ознак готовності студента застосовувати компетенції для вирішення різноманітних завдань; розширення зв'язків вузу з працедавцями, науковою

сферою, бізнесом [5]. Серед важливих компетентностей, необхідних економісту-міжнароднику для ефективної трудової діяльності окреме місце посідають кроскультурні компетентності.

В умовах глобалізації проблема міжкультурної взаємодії набуває особливої актуальності, яка проектується і на вимоги до підготовки сучасних фахівців. Проблема кроскультурної підготовки включає два основних аспекти. По-перше, це формування загальнокультурного рівня, що є однією з фундаментальних вимог до сучасного випускника ЗВО. Загальнокультурний рівень майбутнього професіонала в сфері міжнародного бізнесу має реальне значення як для майбутнього роботодавця, так і для потенційних клієнтів, кожен з яких оцінює його комунікаційні навички як пріоритетні. По-друге, в процесі кроскультурної підготовки відбувається формування необхідних професійних компетентностей для ефективного функціонування в мультикультурному просторі [2].

Кроскультурні компетентності не зводяться тільки до мовних навичок, а включають психологічні, соціокультурні, правові та поведінкові компоненти, що дозволяють представникам різних культур вести творчий діалог. Кінцевим результатом кроскультурної підготовки є якісна зміна особистості: зміни в мисленні, в афективних реакціях, в поведінці, основу яких складають зміни системи цінностей. Ефективність кроскультурної підготовки, на нашу думку, визначається тією системою цінностей, яка формується у майбутніх фахівців, що дозволяє не тільки визначати культурні відмінності і розбіжності, але й змінювати власну поведінку для їх подолання.

Кроскультурна підготовка повинна фокусуватися на володінні інструментами і методами діагностики, перш за все, власної культури, на основі яких формуються навички розуміння інших культур і способи роботи і управління будь-якими культурними відмінностями. Рівень кроскультурної підготовки студентів визначається тими мотиваційно-особистісними критеріями, що формуються в освітньому середовищі.

При попаданні в мультикультурну середу важливим способом адаптації та мінімізації гостроти культурного шоку є формування перехресної культури, здатної нівелювати міжкультурні конфлікти. Найбільш прийнятним способом формування перехресної культури є акультурація (часткове прийняття іншої культури) – обмін культурними рисами, що відбувається в результаті безпосередньої взаємодії представників різних культур. Це, перш за все, переймання корисних і відсутніх характеристик культури при збереженні власної самобутності. Акультурація зберігає позитивне ставлення до іншої культури, засноване на спорідненості цінностей і повагу до нехарактерних цінностей, на відміну від асиміляції. Асиміляція може призводити до втрати культурної само

бутності, до поглинання однією культурою іншої, до розмивання цінностей, особливо при неузгодженості з ціннісними орієнтаціями домінуючої культури.

Для фахівців, які готуються до роботи на міжнародному ринку, навички міжкультурної адаптації та формування міжкультурних відносин набувають особливої гостроти. Культура пронизує кожен аспект суспільного життя, оволодіння нею вимагає широти ціннісних орієнтацій, які є фундаментом розуміння інших культур.

Якщо виходити з теорії основних цінностей людини Шварца, то базові особисті цінності розпізнаються в різних культурах по-різному, з різним ступенем сумісності та пріоритетності. Це не означає несумісність культур, а тільки підкреслює тонкощі та складнощі міжкультурної взаємодії і ключову роль в ній тих цінностей, які поділяються представниками всіх культур навіть при певних особливостях їх кодифікації в кожній з культур [23].

Міжкультурні дослідження носять не тільки теоретичний, а й практикоорієнтований характер, забезпечуючи ефективність функціонування господарюючих суб'єктів в глобальному бізнес-середовищі. Ефективною основою будь-якої міжкультурної комунікації є формування ціннісних установок, які забезпечують прийнятні для представників різних культур гуманістичні поведінкові моделі, а також можливості залучення до нових культурних цінностей.

Цінності спрямовують, організовують, орієнтують поведінку людей, детермінують когнітивну роботу з інформацією, виступаючи критеріями оцінки навколишнього середовища. Ціннісні орієнтації є усвідомленими уявленнями людини про власні цінності, репрезентацією нормативних цінностей суспільства. Збіг інтересів і цінностей представників різних культур забезпечує гармонізацію відносин. Такий збіг «культурних кодів» (ціннісних установок) є способом зменшення флуктуацій, однією з умов ефективності самоорганізації. Морально-гуманістичні цінності і знання дозволяють гармонізувати не тільки навколишній простір, але і внутрішній світ людини.

Готовність фахівця до трудової діяльності в міжнародному бізнес-середовищі багато в чому визначається наявністю в нього сформованих навичок креативної діяльності, що актуалізує увагу до інноваційної складової освітнього процесу. Інноваційність освіти передбачає її спрямування на отримання інноваційних навичок здобувачів, що передбачає їх поступове залучення в науково-дослідницьку роботу, розробку проєктів тощо. Інноваційний характер освіти також проявляється в активному використанні нових технологій освіти, зокрема новітніх форм і методів передачі знань, використання ІТК в професійній діяльності.

Сучасна господарська реальність передбачає прийняття креативних рішень та, відповідно, потре-

бує від сучасного фахівця навичок інноваційної діяльності. Інноватор – це не лише той, хто спроможний генерувати нові знання, ідеї, розробляти нові технології, але й той, хто може активно просувати їх в мінливому бізнес-середовищі. Навички інноваційної діяльності передбачають сутнісне розуміння особливостей інноваційного процесу, практику індивідуальної та колективної творчості, досвід генерування ідей та нестандартних рішень.

Окремого значення набувають навички застосування в професійній діяльності новітніх технологій. Сьогодні розвиток цифрового середовища охоплює практично всі сфери життя. Важливим орієнтиром при прийнятті на роботу є володіння претендентом цифровими навичками, які дають можливість швидко та ефективно виконувати поставлені завдання, бути успішним та використовувати потенційні можливості. Тому особливого значення в системі освіти набуває питання забезпечення навчального процесу відповідними засобами підтримки у сфері цифрових технологій, розвитку сучасних цифрових компетентностей.

Поширення результатів четвертої промислової революції («Індустрія 4.0») та становлення епохи інновацій, коли передові технології радикально змінюють цілі галузі економіки й суспільство в цілому, потребує навичок застосування цих технологій в різних сферах залучення фахівців з міжнародної економіки. Вже виникає абсолютно новий тип промислового виробництва, яке започатковується на великих даних та їхньому аналізі, повній автоматизації виробництва, технологіях доповненої реальності, Інтернеті речей. Нові технології докорінно змінюють бізнес-процеси і управлінські моделі, а сучасні інформаційні екосистеми є основою появи і зростання нових глобальних ринків, основною характеристикою яких стає перехід від лінійних технологічних ланцюжків до багатосторонніх партнерств на основі нових принципів міжнародного розподілу праці і мережевої економіки. Використання цих технологій відкриває нові можливості для економічного процвітання, соціальної інтеграції та екологічної стійкості і, відповідно, мобілізує освітню сферу на нарощування активності формування цифрових компетентностей. Для адаптації до цифрового інфраструктурного середовища, що змінюється, необхідні різні типи цифрових знань.

Експерти виокремлюють такі головні рушійні сили, що зумовлюють необхідність розвивати навички праці і цифрові знання в майбутньому: зростаюча глобалізація; подовження тривалості людського життя; автоматизація робочих місць; швидке поширення датчиків і обчислювальних потужностей; засоби комунікації і засоби масової інформації з використанням ІКТ; безпрецедентна реорганізація роботи завдяки новим технологіям і соціальним медіа, які значно розширюють можливості співпраці. На сьогодні все

більш актуальним завданням освітньої системи стає формування «гнучких навичок» (“Soft skills”) – комплексу неспеціалізованих надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі і високу продуктивність, що включають: Hard skills – професійні навички, Soft skills – навички креативності, критичного мислення, когнітивної гнучкості та Digital skills – основи програмування й комп’ютерної грамотності [20, с. 5].

Розвиток цифрових навичок стає однією з найважливіших умов для розвитку цифрового ринку будь-якої країни, оскільки прямо або опосередковано пов’язаний з усіма сферами функціонування суспільства та економіки. Цифрові навички також вважаються вихідною рамковою умовою для розвитку всіх інших пріоритетів у сфері гармонізації цифрових ринків країн світу [24].

Цифрові компетенції – це сукупність знань, здібностей, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того щоб людина могла використовувати ІКТ та цифрові технології для досягнення цілей у своєму особистому або професійному житті. Компетенція у сфері цифрових технологій повинна сприйматися не лише як знання, що мають відношення до технічних навичок, а і як знання, більшою мірою зосереджені на когнітивних, соціальних та емоційних аспектах роботи і життя в цифровому середовищі [20, с. 6].

Особливим аспектом формування фахової культури економіста-міжнародника є розвиток комунікативних компетентностей – здатності до соціальної взаємодії, умінь і навичок співпраці та спілкування в колективі при взаємній повазі інтересів партнера, вміння працювати з людьми, а також формування культури дискусії, навичок грамотно аргументувати свою позицію і вміння виходити з конфліктної ситуації.

Все більша увага в формуванні професійної культури приділяється розвитку культури спілкування і взаємодії. Комунікативна компетентність особистості дозволяє запобігати виникненню психологічних труднощів міжособистісної і професійної взаємодії. Формування професійної культури особистості майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі – це складний, багатогранний процес, який здійснюється через вдосконалення навчального процесу всіх дисциплін, що викладаються у ЗВО [10].

Підготовка економістів-міжнародників передбачає формування і розвиток у студентів ряду умінь і навичок, необхідних для успішної професійної комунікації в ситуації міжкультурного спілкування. До їх числа відносяться комунікативні навички професійного спілкування, вміння вибудовувати комунікацію при груповому рішенні проблеми, здатність проектувати нові форми дії, а також вміння критично мислити. Ключовим компонентом професійної комуніка-

ційної компетенції фахівця є комунікативна мобільність. Економіст-міжнародник в процесі професійного спілкування з представниками іншої культури повинен не тільки добре володіти професійними знаннями і знаннями іноземної мови, але й володіти знаннями міжкультурного характеру, виходячи з тих норм етикету і правил комунікативної поведінки, які прийняті в країні співрозмовника.

Одним із важливих аспектів професійного навчання студентів профілю «Міжнародна економіка» є іншомовна підготовка. Навчання іноземній мові – це також навчання мовній поведінці та комунікації.

Професійно орієнтоване навчання іноземній мові (English for Specific Purposes) – це наукова дисципліна, що відповідає потребам студентів, що диктуються характерними особливостями майбутньої професії або спеціальності. У теорії та практиці професійної освіти проблема формування іншомовної компетентності майбутніх економістів-міжнародників технологічно вирішується по-різному: через читання ряду фахових дисциплін іноземною мовою, навчання іншомовному науковому виступу, з акцентом на компетентнісний підхід і синергетичній моделі освіти, з використанням методики організації та проведення ділової управлінської гри в освітньому процесі як засобу формування міжкультурної та міжнаціональної комунікації, через презентації, ділові бесіди, ділове листування, переговорні тренінги, складання зовнішньоекономічних контрактів, технології контекстно-орієнтованої проектної діяльності студентів (практикоорієнтовані проекти, дослідні проекти, інформаційні проекти) в процесі вивчення мови за допомогою формування комунікативної мобільності та ін.

Всі ці та багато та багато інших компетентностей передбачено формувати освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка». Особливістю освітньої програми «Міжнародна економіка» спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Харківського національного університету імені О. М. Бекетова є орієнтація на вимоги й потреби міського ринку праці, на потреби міського господарства шляхом постійної взаємодії зі стейкхолдерами. Харків є сучасним мегаполісом, його транскордонне розташування забезпечує йому додаткові переваги в розвитку міжнародних зв’язків, тому потреба в фахівцях, що володіють широкими економічними компетентностями та знаннями в галузі зовнішньоекономічної діяльності постійно зростає.

Враховуючи специфіку підготовки економістів-міжнародників при формуванні освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка» було зроблено додатковий акцент на тих компетентностях, які на думку стейкхолдерів відрізняються високою конкурентоспроможністю на ринку праці та відповідають новітнім тенденціям сучасного розвитку. Реалізація компетентнісного підходу в освітній програмі перед

бачає необхідність застосування інноваційних педагогічних технологій; розширення полі функціональності в підготовці фахівців; посилення ролі самостійної роботи в освітньому процесі; налагодження ефективної взаємодії з потенційними роботодавцями та представниками міжнародного бізнесу; практична орієнтованість науково-дослідної роботи студентів.

Метою освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка» визначено підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин для потреб національного та регіонального розвитку й міського господарства, здатних розв'язувати комплексні проблеми, проводити оригінальні самостійні аналітичні дослідження в сфері світогосподарського розвитку та міжнародної економічної діяльності. Реалізація цієї мети передбачає додатковий акцент на особливі компетентності, що визначені в рамках освітньої програми додатково. Зокрема, розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. Також вміння використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування впливу міжнародних суб'єктів та глобальних центрів на економічний розвиток. Здатність визначати та критично оцінювати ключові тренди розвитку світового господарства та прогнозувати їх вплив на стан суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Задля забезпечення ефективної реалізації фахової підготовки економістів-міжнародників необхідним є створення професійно-мотиваційного середовища, формування мотивації до отримання відповідних результатів навчання. З цією метою в освітньо-професійній програмі «Міжнародна економіка» застосовується інтегративний підхід до фахової підготовки, спрямований на розвиток загальної сукупності компетентностей, надання їм практично-професійного характеру. Якісний рівень професійної підготовки майбутніх фахівців забезпечується кваліфікованим науково-педагогічним складом кафедри.

Висновки

В сучасному світі питання якості освіти набувають все більшої актуальності. Сьогодні якість підготовки фахівця визначається його готовністю до ефективної професійної діяльності, здатністю адаптуватися до швидко мінливих і невизначених умов сучасного світу, володінням професійними навичками, а також умінням використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

До чотирьох основних напрямів працевлаштування економістів-міжнародників можна віднести: міжнародні установи та організації; міжнародні корпорації та інші структури міжнародного бізнесу; віт-

чизняні бізнес-структури; органи державної влади та державні установи.

У сучасний період компетентнісний підхід є найважливішим фактором забезпечення якості вищої освіти. Компетенції формуються комплексно, в процесі всіх форм і видів діяльності здобувача освіти.

Особливістю аналізованої освітньої програми «Міжнародна економіка» є орієнтація на вимоги й потреби міського ринку праці, на потреби міського господарства шляхом постійної взаємодії зі стейкхолдерами.

Література

1. Бенковська Н. Б. Порівняльний аналіз світового та вітчизняного досвіду щодо підготовки економістів у вищих навчальних закладах. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. 2016. № 2. С. 146–151.
2. Бервено О. В. Кроскультурна компонента підготовки економістів-міжнародників. Матеріали круглого столу «Управління якістю освітнього процесу сучасні пріоритети та практики забезпечення». Економічна теорія та право. 2020. № 2 (41). С. 197–199.
3. Гайдученко Ю. О. Особливості підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах. *Paradigm of Knowledge*. 2017. № 3(23). URL: <http://oaji.net/articles/2017/1739-1499797540.pdf> (дата звернення: 22.09.2020).
4. Дзюба Г. І. Професійна підготовка майбутніх економістів в Україні і Німеччині: загальні тенденції і відмінності. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2015. Вип. 220. С. 20–26.
5. Ермолович М. М. Компетентний підхід: історический аспект становлення в вищому освітньому середовищі. Регіональна фізическая географія в новом столетии. Минск : БГУ, 2017. С. 126–131.
6. Загородня А. А. Професійна підготовка фахівців економічної галузі у закладах вищої освіти Республіки Польщі та України: Монографія. Київ: ВП «Едельвейс», 2018. 392 с.
7. Максимчук Л. В. Модель професійної підготовки майбутніх економістів-міжнародників засобами інтерактивних технологій. Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Вип. № 605 Педагогіка та психологія. 2012. С. 54–60.
8. Максимчук Л. В. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічної діяльності. Науковий вісник Чернівецького університету. 2014. Вип. 700: Педагогіка та психологія. С. 111–118.
9. Матвиенко Е. Н., Кобелева Е. П. Иноязычная подготовка будущих экономистов: содержание обучения. Евразийский Союз Ученых. 2014. №8-3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/inoyazychnaya-podgotovka-buduschih-ekonomistov-soderzhanie-obucheniya> (дата звернення: 22.09.2020).
10. Матвиенко Е. Н. Формирование профессиональной культуры в процессе изучения иностранного языка. Наука и образование: новое время» 2017. № 5. URL: https://articulo.info.ru/wp-content/uploads/2017/10/5_2017o_Matvienko.pdf (дата звернення: 22.09.2020).
11. Мельничук І. Функції контролю навчальних досягнень майбутніх економістів-міжнародників у процесі іншомовної

підготовки. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2012. Вип. 2. С. 224–231.

12. Найдюнова А. В. Особливості безперервного навчання в системі підготовки економістів в університетах Великої Британії. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199 (2). С. 235–240.

13. Наугольникова О. М. Система професійної підготовки майбутніх економістів у США. Педагогіка та психологія. 2016. Вип. 52. С. 291–301.

14. Осадчий В. В. Аналіз досвіду застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів в Україні. Professional education: methodology, theory and technologies. 2018. Vol. 8. С. 151–166.

15. Підлісничка Н. Г. Аналіз закордонного досвіду математичної підготовки майбутніх економістів. Наукові записки. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2016. Випуск 10. Частина 1. С. 77–85.

16. Сисоев О. Професійна підготовка фахівців для економічної галузі як об'єкт наукового дослідження в Україні. Continuing Professional Education : Theory and Practice (Series: Pedagogical Sciences). 2020. № 2 (63). С. 19–24

17. Смирнова О. В. Проблемные профессионально-коммуникативные задачи как средство развития коммуникативной мобильности при подготовке экономистов-международников // Теория и практика общественного развития. 2011. №7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemnye-professionalnokommunikativnye-zadachi-kak-sredstvo-razvitiya-kommunikativnoy-mobilnosti-pri-podgotovke-ekonomistov> (дата звернення: 22.09.2020).

18. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка». Київ: Міністерство освіти і науки України, 2020. 16 с.

19. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка». Київ: Міністерство освіти і науки України, 2018. 20 с.

20. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу : аналіт. зап. / В. С. Куйбіда, О. М. Петрос, Л. І. Федулова, Г. О. Андруцук. Київ : НАДУ, 2019. 28 с.

21. Шевчук О. Б. Особливості підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю за кордоном. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13sobpzk.pdf> (дата звернення: 22.09.2020).

22. Joint Quality Initiative – the origin of the Dublin Descriptors – short history. URL: <http://ecahe.eu/assets/uploads/2016/01/Joint-Quality-Initiative-the-origin-of-the-Dublin-descriptors-short-history.pdf> (дата звернення: 22.09.2020).

23. Schwartz S. H. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. Online Readings in Psychology and Culture. 2012. 2 (1). URL: <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116> (дата звернення: 22.09.2020).

24. The Fourth Industrial Revolution is here—are you ready? Deloitte Development LLC. 2018. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/manufacturing/Industry4-0_Are-you-ready_Report.pdf (дата звернення: 22.09.2020).

References

1. Benkovska N. B. (2016). Porivnialnyi analiz svitovoho ta vitchyznianoho dosvidu shchodo pidhotovky ekonomistiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya: Pedagogika i psykholohiia*. 2. 146–151.

2. Berveno O. V. (2020). Kroskulturna komponenta pidhotovky ekonomistiv-mizhnarodnykiv. *Materialy kruhloho stolu «Upravlinnia yakistiu osvithnoho protsesu suchasni priorytety ta praktyky zabezpechennia». Ekonomichna teoriia ta pravo*. 2 (41). 197–199.

3. Haiduchenko Yu. O. (2017). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh ekonomistiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh. *Paradigm of Knowledge*. 3 (23). Retrieved from <http://oaji.net/articles/2017/1739-1499797540.pdf>.

4. Dziuba H. I. (2015). Profesiina pidhotovka maibutnikh ekonomistiv v Ukraini i Nimechchyni: zahalni tendentsii i vidminnosti. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Pedagogika, psykholohiia, filosofiia*. 220. 20–26.

5. Ermolovich M. M. (2017). Kompetentnostnyi podhod: istoricheskiy aspekt stanovleniya v vysshem obrazovanii. *Regionalnaya fizicheskaya geografiya v novom stoletii*. Minsk: BGU. 126–131.

6. Zahorodnia A. A. (2018). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv ekonomichnoi haluzi u zakladakh vyshchoi osvity Respubliki Polshchi ta Ukrainy: Monohrafiia. Kyiv: VP «Edelveis».

7. Maksymchuk L. V. (2012). Model profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv-mizhnarodnykiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho un-tu. Pedagogika ta psykholohiia*. 605. 54–60.

8. Maksymchuk L. V. (2014). Formuvannia profesiinoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Pedagogika ta psykholohiia*. 700. 111–118.

9. Matvienko E. N., Kobeleva E. P. (2014). Inoyazychnaya podgotovka buduschih ekonomistov: sodержanie obucheniya. *Evraziyskiy Soyuz Ucheniyh*. 8–3. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/inoyazychnaya-podgotovka-buduschih-ekonomistov-soderzhanie-obucheniya>.

10. Matvienko E. N. (2017). Formirovanie professionalnoy kulturyi v protsesse izucheniya inostrannogo yazyika. *Nauka i obrazovanie: novoe vremya*. 5. Retrieved from https://artculus.info.ru/wp-content/uploads/2017/10/5_2017o_Matvienko.pdf.

11. Melnychuk I. (2012). Funktsii kontroliu navchalnykh dosiahnen maibutnikh ekonomistiv-mizhnarodnykiv u protsesi inshomovnoi pidhotovky. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedagogichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. 2. 224–231.

12. Naidonova A. V. (2014). Osoblyvosti bezpererвного navchannia v systemi pidhotovky ekonomistiv v universytetakh Velykoi Brytanii. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Pedagogika, psykholohiia, filosofiia*. 199 (2). 235–240.

13. Nauholnykova O. M. (2016). Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv u SShA. *Pedagogika ta psykholohiia*. 52. 291–301.

14. Osadchyi V. V. (2018). Analiz dosvidu zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u profesiinii pidhotov

- tsi maibutnikh ekonomistiv v Ukraini. *Professional education: methodology, theory and technologies*. 8. 151–166.
15. Pidlisnycha N. H. (2016). Analiz zakordonnoho dosvidu matematychnoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv. *Naukovi zapysky. Seriya: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*. 10.1. 77–85.
16. Sysoiev O. (2020). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv dlia ekonomichnoi haluzi yak ob'ekt naukovoho doslidzhennia v Ukraini. *Continuing Professional Education: Theory and Practice (Series: Pedagogical Sciences)*. 2 (63). 19–24.
17. Smirnova O. V. (2011). Problemye professionalno-kommunikativnyie zadachi kak sredstvo razvitiya kommunikativnoy mobilnosti pri podgotovke ekonomistov-mezhdunarodnikov. *Teoriya i praktika obschestvennogo razvitiya*. 7. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/problemye-professionalnokommunikativnye-zadachi-kak-sredstvo-razvitiya-kommunikativnoy-mobilnosti-pri-podgotovke-ekonomistov>.
18. Standart vyshchoi osvity Ukrainy: druhyi (mahisterskyi) riven, haluz znan 05 «Sotsialni ta povedinkovi nauky», spetsialnist 051 «Ekonomika» (2020). Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy.
19. Standart vyshchoi osvity Ukrainy: pershyi (bakalavrskyi) riven, haluz znan 05 «Sotsialni ta povedinkovi nauky», spetsialnist: 051 «Ekonomika» (2018). Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy.
20. Tsyfrovi kompetentsii yak umova formuvannia yakosti liudskoho kapitalu : analit. zap. (2019) / V. S. Kuibida, O. M. Petroie, L. I. Fedulova, H. O. Androshchuk. Kyiv: NADU.
21. Shevchuk O. B. (2013). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv finansovo-ekonomichnoho profilu za kordonom. Retrieved from <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13sobpzk.pdf>.
22. Joint Quality Initiative – the origin of the Dublin Descriptors – short history. Retrieved from

- <http://ecahe.eu/assets/uploads/2016/01/Joint-Quality-Initiative-the-origin-of-the-Dublin-descriptors-short-history.pdf>.
23. Schwartz S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2012. 2 (1). Retrieved from <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>.
24. The Fourth Industrial Revolution is here—are you ready? (2018). Deloitte Development LLC. Retrieved from https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/manufacturing/Industry4-0_Are-you-ready_Report.pdf.

Рецензент: д.е.н., проф., професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою І.В. Колупаєва, Харківський національний університет радіоелектроніки, Харків, Україна

Автор: БЕРВЕНО Оксана Володимирівна
д.е.н., доцент, професор кафедри економічної теорії і міжнародної економіки
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – bervenoooksana@gmail.com
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7187-4106>

Автор: СТАДНИК Григорій Васильович
к.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії і міжнародної економіки
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – kafedraekteor@gmail.com
ID ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7828-3045>

FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ECONOMISTS-INTERNATIONAL

O. Berveno, G. Stadnyk

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

In today's world issues of educational quality are becoming increasingly important. Today the quality of training is determined by its readiness for effective professional activity, the ability to adapt to rapidly changing and uncertain conditions of the modern world, professional skills, as well as the ability to use the acquired knowledge in solving professional problems. In modern research on the peculiarities of training specialists for future employment, considerable attention is paid to various aspects of economic education. The process of continuous improvement of professional training of higher education seekers requires a constant search for new tools, methods and tools to improve the educational process, and, accordingly, research on this issue. The purpose of the article is to analyze the features, trends, competencies and new tools in preparing future international economists for effective work. The four main areas of employment of international economists include: international institutions and organizations; international corporations and other structures of international business; domestic business structures; public authorities and public institutions. In the modern period, the competence approach is the most important factor in ensuring the quality of higher education. Competences are formed comprehensively, in the process of all forms and activities of the applicant. Innovative education involves its focus on obtaining innovative skills of applicants, which involves their gradual involvement in research, project development and more. Dissemination of the results of the fourth industrial revolution ("Industry 4.0") and the emergence of an era of innovation, when advanced technologies radically change entire sectors of the economy and society as a whole, requires skills to apply these technologies in various fields of international economics. The peculiarity of the analyzed educational program "International Economy" is the focus on the requirements and needs of the urban labor market, the needs of the urban economy through constant interaction with stakeholders.

Keywords: educational and professional program, creative abilities, competence approach, cross-cultural component.